

M. Kâmil Berk, “Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyetinin Kuruluşuna Dair Hatıralar,” *Poliklinik*, c.7, sayı 76 (1939), s. 111-113.

Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyetinin Kuruluşuna Dair Hatıralar

Dr. M. Kâmil Berk

Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyetinin ne suretle kurulduğu hakkında şimdiye kadar toplu neşriyat yapılmamıştır. 1937 senesi mayısında idare heyeti tarafından tab’edilen albümün 16 sayfası cemiyetin tarihçesine ayrılmış ise de bu kısımda yalnız cemiyetin çalıştığı sahalar gösterilmekle iktifa edilmiştir.

14 Temmuz 1939 tarihinde tatbik sahasına giren yeni Cemiyetler Kanunu daha faal ve verimli olmalarını temin maksadile her cemiyet nizamnamesinin tadilini ve bu meyanda müessis isimlerinin de nizamnameye geçirilmesini emretmiştir. Geçen haziranda toplanan kongrede bu mevzu müzakere olunmuş, şimdiki idare heyeti o zamana ait zabıtların bulunmadığını bildirerek üç fikir ileri sürmüştü:

I.-Nizamnamede müessislerin gösterilmemesi. II.-İstanbul Etibba Muhadenet Cemiyeti ile 1923 senesinde birleşen Kadıköy Teavün Cemiyetinin ilk idare heyeti azalarının müessis gösterilmeleri. III.-34 veya 44 meslekdaş ile toplandığında tereddüd hâsıl olan ilk umumi içtimada hazır bulunan âzanın müessis olarak tesbiti.

Kongre, İstanbul Etibba Muhadenet Cemiyetinin ilk idare heyetinden merhum Dr. Asaf Derviş “Paşa” ile Kadıköy Teavün Cemiyetinden merhum Prof. Dr. Hamdi Suad’ın bu sahada çok çalıştıklarını nazarı dikkate almış ve ebediyete intkal eden işbu iki meslekdaşı nizamnamede müessis olarak göstermeğe karar vermişti ve içtimada hazır bulunan Dr. Rıza Rüstem Pekolçay, cemiyetin ilk âzalarından yalnız ikisinin vefat ettiğini, diğerlerinin hayatta bulunduğunu ileri sürerek teessüs devrine aid vak’aların kolaylıkla tesbiti mümkün olabileceğini bildirmişti.

Cemiyetin kurulmasına çalışıp ilk nizamnameyi hazırlayan Dr. Mehmed Kâmil Berk, mecmuamız sahibine aşağıdaki mektubu göndererek o zamana ait hatıralarını nakletmek lütfunda bulunmuştur. Bazıları aramızdan ayrılan meslek arkadaşlarımızın bu güzel, takdire lâyık hizmetlerini unutulmaktan kurtararak Türk tıp tarihinin bu sayfasını aydınlatan değerli meslekdaşımıza bu alâkasından dolayı teşekkür ederiz.

Bu hususdaki diğer hatıralar da neşredilecek olursa bu vak’aların canlı bir surette muhafazası mümkün olacağı tabiidir.

POLİKLİNİK

Muhterem meslekdaşım,

Mecmuanızın 1939 senesi temmuz sayısında “Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti kongresi” başlığı ile yazdığınız “Etibba Muhadenet Cemiyeti” müessisi ve müessis âzası hakkındaki münakaşaları neşrediyor ve Prof. Dr. Vedat Koç’un “Kadıköy Teavün Cemiyeti”nin kuruluşunu anlattığını da ilâve ediyorsunuz.

İstanbul Etibba Muhadenet Cemiyetinin kuruluşunun da ilk günlerinde hazır bulunmak itibarile bu husutaki malûmatımı pek kısa olarak size bildirmeği arzu eyledim.

Bazı vücudî ve sıhhî arızalarımın dolaylı istirahatete muhtaç bulunduğumdan cemiyetimizin içtimalarında maatteessüf bulunamıyorum.

Mütareke devresini idrak edenler, Türk hekimleri aleyhindeki hareketleri unutmamışlardır. Bu günlerin birinde, 1335 senesinde Şişli Çocuk Hastanesi Röntgen Müttehassısı Dr. İsmail Süleyman merhum, Cağaloğlundaki kabinesine beni çağırdı ve bu acı duygusunu izah eyledi. Buna çare olmak üzere de Türk hekimlerinin birleşerek, mevcudiyetlerini göstermeleri ve bu suretle istikballerini kurtarmak çarelerini aramaları elzem olduğunu ilâve eyledi.

Filhakika merhumun hakkı vardı. Bir müddet düşündükten sonra, birkaç arkadaşın da fikirlerini sormağa, ne gibi bir hattı hareket takip edilmesi lâzım geleceğinin istişare edilmesine hemen karar verdik.

Ertesi gün Dr. Osman Şerafeddin ve şimdi İzmirde icrayı tababet eden, o zaman sıhhiye müdüriyeti umumisi müdürü olan Dr. Ekrem Hayrı ile görüştüm. Fikrimize bilâmünakaşa iştirak ettiler. İki gün sonra tekrar İsmail Süleyman merhumun muayenehanesinde toplandık ve cemiyeti resmen teşkil için, bir nizamname tertip edilmesini düşündük. Neticede nizamnamenin hazırlanmasını bana havale eylediler.

O hafta içinde tertip eylediğim nizamnameyi gene Dr. İsmail Süleyman merhumun kabinesinde birlikte okuduk ve tashih eyledik. Dr. Ekrem Hayrı da nizamnameyi şapiroğraf ile çoğalttı. Bunun bir nüshası bende hatıra olmak üzere saklıdır. Teşkil edilecek cemiyetin az zamanda yapılması ve âzanın çoğalmasi için ön ayak olacakların Türk hekimleri arasında tanınmış simalardan olması muvaffakiyeti temin edeceği düşünülerek Prof. Dr. Asaf Derviş “Paşa” merhumuna müracaati muvafık gördük ve bu cihetin temini bana havale edildi. Dr. Asaf Derviş “Paşa” hocamızla Fuad Paşa türbesi karşısındaki evinde, ilk görüşmemizde, bilâtereddüd fikrimizi ve hükûmete resmen müracaatimizi kabul eyledi.

Bu müracaatte, tabî kendisini başa koyduk ve resmî mezuniyete teşebbüs ettikten sonra, takip edeceğimiz hattı hareket hakkında, merhumun hane ve kabinesinde, birkaç kere toplandık.

Nizamname hükûmetten tasdik, Türk ve ecnebi makamlardan içtima mezuniyeti alındıktan sonra- ki Dr. Ekrem Hayrı’nın delâletile olmuştur. – ilk içtimayı Cağaoğlundaki Tıp Fakültesi Poliklinik dairesinde yaptık.

Bu içtimada Prof. Dr. Asaf Derviş riayet etti ve cemiyetin gayesi “hekimlerin yalnız icrayı san’ate aid hususlarda teavün ve tesanüdünü temin” olduğunu izah eyledi.

Bu ilk içtimada 37 Türk tabibi vardı. Takip edilecek programın İstanbuldan başka, Türkiyenin diğer yerlerine de teşmili teklif edildi ise de henüz nüve halinde bulunan bu cemiyetin ileride inkişafı takdirinde diğer Türkiye şehirlerinde de buna benzer cemiyetler teşekkülüne örnek olacağı, ekseriyetle kabul edildi ve bu cemiyetin “mesleki tesanüd” esası üzerine kurulduğu kabul olunarak ilk idare heyeti ile haysiyet divanı teşkil ve intihap kılındı.

Bu ilk içtimada bulduklarını hatırladığım zevat şunlardır:

İsmail Süleyman, Asaf Derviş “Paşa”, General Tevfik Sağlam, göz hekimi Esad “Paşa”, Neşet Ömer, Ziya Nur “Paşa”, Haydar İbrahim, Bahri İsmet, Osman Şerafeddin, İhsan Sami Refik, Orhan Tahsin, Ali Şükri, Ali Fuad, Mehmed Kâmil...v.s...

İşte sonradan “Kadıköy Etibba Teavün Cemiyeti” ile birleşerek “İstanbul Etibba Muhadenet ve Teavün Cemiyeti” ismini alan “Türk Hekimleri Dostluk ve Yardım Cemiyeti” bu suretle mütareke senelerinin acıları arasında; Cumhuriyet devrinde feyizlendi.

Yukarıda tarafımdan hazırlandığını söylediğim ilk nizamnamede mevcut olduğu halde sonraları yapılan nizamname tadillerinde diğer bir şekle konulan maddeler şunlardır.

- Etibba Muhadenet Cemiyetinin alâmeti muhadenet, sıhhat ve teali ifade eylemek üzere “ “ olur. “Madde2”. (1).
- Cemiyet hekimler arasında olduğu gibi sıhhati umumiyenin temini hususunda sıhhî kaidelerin halk arasında neşir ve tamimi vasıtalarına tevessül eder. Cemiyet, hekimlerin ümürü memuresine ait işlerle iştilgal etmez. “Madde 3”.
- Heyeti idare beş âzadan mürekkeptir. Müddeti bir senedir. “Madde7”.
- Heyeti umumiye alelâde on beş günde bir defa içtima eder. Azadan on beş zatın teklifi üzerine heyeti umumiye vaktinden evvel içtima eder.

Heyeti umumiyenin senei devriye nihayetlerindeki içtimalarında isbatı vücut edemiyenler tahrirî ve mazrufen rey verebilirler. Kongrelerde karar verebilmek için sülusanı ekseriyet şarttır. Birinci ictimada sülusanı ekseriyet olmazsa ikinci içtimada mevcut ile iktifa olunur. “Madde 8”.

- İdare heyeti âzasından birini hafızı kütüb, diğerini de şüun ve tıbbi terakkiyatı cemetmek üzere nâşiri mesai tayin eyler. Nâşiri mesai refakatine cemiyet âzasından münasib zevat terfîk olunabilir. “Madde 9”.
- İdare heyeti lüzum gördüğü mevad hakkında encümenler teşkil edebilir. “Madde 12”.

Dr. M. KÂMİL BERK